

Universitatea Tehnică a Moldovei

**AUTORITĂȚI, INSTITUȚII ȘI ORGANISME
CU ATRIBUȚII ÎN PROTEJAREA
PATRIMONIULUI CULTURAL CONSTRUIT**

Student: Vlah Maxim

**Coordonator: Ursu Viorica
Conf. univ.,
Doctor în drept**

Chișinău, 2021

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
Universitatea Tehnică a Moldovei
Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru
Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului
Programul de Studii - DREPT

Admis la susținere
Șef Departament:
Albu Svetlana, doctor habilitat, profesor universitar
„_____” _____ 2021

AUTORITĂȚI, INSTITUȚII ȘI ORGANISME CU
ATRIBUȚII ÎN PROTEJAREA PATRIMONIULUI
CULTURAL CONSTRUIT

Teză de master

Student: Vlah Maxim, gr.DIC-2005M

Coordonator: Ursu Viorica, dr., conf.univ.

Chișinău, 2021

ADNOTARE

Numele, prenumele: Vlah Maxim

Titlu: Autorități, instituții și organisme cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit

Structura lucrării: introducere, 4 capitole, 13 subcapitole, concluzii și recomandări, bibliografie și anexe

Cuvinte cheie: patrimoniul cultural construit, autoritate, instituție, organe specializate

Problematica studiului rezidă în abordarea științifică a problematicii patrimoniului cultural construit cu care se confruntă acesta în perioada actuală, precum și contribuția autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate în domeniul ocrotirii, protejării și salvării patrimoniului cultural construit.

Obiective: *analiza teoretică și legislativă a autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; cercetarea conceptului și tipologiei autorităților administrative cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; determinarea conceptului și tipologiilor instituțiilor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; identificarea conceptului și tipologiilor organismelor de specialitate cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; abordarea teoretică a autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit al altor state străine; stabilirea concluziilor finale.*

Metode aplicate la realizarea cercetării: *metoda teoretică*, prin care s-a cercetat concludent asupra tematicii autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; *metoda analizei*, prin care s-a efectuat cercetarea multiaspectuală a autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; *metoda descriptivă*, prin care s-a descris multiplele strategii de stat, precum și atribuțiile organelor competente în domeniul salvării patrimoniului cultural construit.

Rezultatul concret obținut: în urma analizei subiectului în cauză, s-au evidențiat problemele cu care se confruntă autoritățile în domeniul protejării patrimoniului cultural construit în Republica Moldova, dar și în alte state. Prezenta cercetare marchează importanța bunurilor imobile culturale pentru întreaga societate și totodată conturează influența autorităților competente în direcția ocrotirii lor. Totodată, putem evidenția analiză amplă a subiectului supus cercetării și soluțiile propuse spre prevenirea problemelor iscate la nivel de instituții de stat în domeniul protejării patrimoniului cultural construit.

ANNOTATION

Last name, first name: Vlah Maxim

Title: Authorities, institutions and bodies with responsibilities for the protection of the built cultural heritage

Structure of the paper: introduction, 4 chapters, 13 subchapters, conclusions and recommendations, bibliography and annexes

Keywords: built cultural heritage, authority, institution, specialized bodies

The issue of the study lies in the scientific approach to the issue of built cultural heritage that it faces today, as well as the contribution of authorities, institutions and agencies in the field of protection, protection and safeguarding of built cultural heritage.

Objectives: theoretical and legislative analysis of the authorities, institutions and bodies with attributions in the protection of the built cultural heritage; researching the concept and typology of administrative authorities with responsibilities in protecting the built cultural heritage; determining the concept and typologies of institutions with responsibilities in protecting the built cultural heritage; identifying the concept and typologies of specialized bodies with responsibilities in protecting the built cultural heritage; the theoretical approach of the authorities, institutions and bodies with attributions in the protection of the built cultural heritage of other foreign states; drawing final conclusions.

Methods applied to the research: the theoretical method, which conclusively researched the topic of authorities, institutions and bodies with responsibilities in protecting the built cultural heritage; the method of analysis, through which the multiaspectual research of the authorities, institutions and bodies with attributions in the protection of the built cultural heritage was carried out; the descriptive method, which described the multiple state strategies, as well as the attributions of the competent bodies in the field of saving the built cultural heritage.

The concrete result obtained: following the analysis of the subject in question, the problems faced by the authorities in the field of protection of the cultural heritage built in the Republic of Moldova, but also in other states were highlighted. This research marks the importance of cultural real estate for the whole society and at the same time outlines the influence of the competent authorities in the direction of their protection. At the same time, we can highlight the broad analysis of the subject subject to research and the solutions proposed to prevent the problems arising at the level of state institutions in the field of protection of the built cultural heritage.

CUPRINS:

LISTA ABREVIERILOR.....	11
INTRODUCERE	12
1. ANALIZA ȘTIINȚIFICĂ PRIVIND AUTORITĂȚILE, INSTITUȚIILE ȘI ORGANISME CU ATRIBUȚII ÎN PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL CONSTRUIT.....	14
1.1. Analiza doctrinei naționale și străine privind autoritățile, instituțiile și organismele cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit.....	14
1.2. Analiza legislației naționale și internaționale privind autoritățile, instituțiile și organismele cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit.....	17
1.3. Concluzii la capitolul 1	24
2. NOȚIUNEA, CARACTERISTICA ȘI CLASIFICAREA AUTORITĂȚILOR, INSTITUȚII ȘI ORGANISME CU ATRIBUȚII ÎN PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL CONSTRUIT ÎN REPUBLICA MOLDOVA	25
2.1. Concept și tipologia autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural	25
2.2. Autorități și instituții administrative cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit	35
2.3. Instituții specializate cu atribuții în domeniul patrimoniului cultural construit.....	40
2.4. Organisme de specialitate cu atribuții în domeniul patrimoniului cultural construit.....	43
2.5. Concluzii la capitolul 2	45
3. NOȚIUNEA, CARACTERISTICA ȘI CLASIFICAREA AUTORITĂȚILOR, INSTITUȚII ȘI ORGANISME CU ATRIBUȚII ÎN PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL CONSTRUIT ÎN ALTE STATE STRĂINE	46
3.1. Concept și tipologia autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit al Uniunii Europene	46
3.2. Concept și tipologia autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit din România	51
3.3. Concept și tipologia autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit al Federației Ruse.....	58
3.4. Concluzii la capitolul 3	62
CAPITOLUL 4. ASPECTE PRACTICE PRIVIND AUTORITĂȚILE, INSTITUȚIILE ȘI ORGANISMELE CU ATRIBUȚII ÎN PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL CONSTRUIT	64
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	75
BIBLIOGRAFIE	77
ANEXE.....	80

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei rezidă din cercetarea constructivă a autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate cu atribuții în domeniul protejării patrimoniului cultural construit. Practica Republicii Moldova în formarea strategiilor publice menite să rezolve întreaga problematică a patrimoniului cultural construit a suferit numeroase modificări și impedimente de implementare. Anume acestea au stat la baza actualității temei de cercetare. Patrimoniul cultural construit, la etapa actuală se află într-o situație nu din cele mai favorabile, iar obligațiunea autorităților de specialitate este de a veni în ajutor bunurilor imobile culturale spre a le ocroti și salva, deoarece doar prin intermediul patrimoniului cultural construit al statului sunt transmise adevăratele valori ale trecutului.

Noutatea științifică. În prezenta lucrare s-a pus accent pe rolul autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate în direcția salvării patrimoniului cultural construit. Totodată, organele abilitate posedă misiuni prestatoare în implementarea strategiilor naționale de conservare, restaurare și valorificarea a bunurilor imobile culturale ale societății. Pas cu pas, Republica Moldova trebuie să ajungă la standardele internaționale de protejare a patrimoniului cultural construit; trebuie să favorizeze dezvoltarea și întreținerea acestora, pentru ca ulterior, tezaurul național să dicteze adevărata istorie a neamului.

Scopul lucrării presupune analiza ambiguă al rolului autorităților, instituțiilor și organismelor de specialitate ce posedă atribuții speciale în domeniul protecției patrimoniului cultural construit și extinderea soluțiilor asupra multitudinilor de probleme existente la etapa actuală.

Obiectivele generale. Pentru o mai bună cercetare în domeniul dat, autorul prezentei cercetări și-a stabilit următoarele obiective:

- *analiza teoretică și legislativă a autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit;*
- *determinarea conceptului și tipologiilor instituțiilor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit;*
- *identificarea conceptului și tipologiilor organismelor de specialitate cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit;*
- *abordarea teoretică a autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit al altor state străine;*
- *stabilirea concluziilor finale.*

Metodologia de cercetare. Pentru analiza subiectului „Autorități, instituții și organisme de specialitate cu atribuții în domeniul protejării patrimoniului cultural construit” s-a ținut cont

de *metoda teoretică*, prin care s-a cercetat concludent asupra tematicii autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; *metoda analizei*, prin care s-a efectuat cercetarea multiaspectuală a autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit; *metoda descriptivă*, prin care s-a descris multiplele strategii de stat, precum și atribuțiile organelor competente în domeniul salvării patrimoniului cultural construit

Rezultatele obținute. În finalul cercetării, s-a obținut o lucrare bine structurată cu concluzii proprii și recomandări, care ulterior ar putea influența dezvoltarea politicilor interne spre o mai bună protecție a bunurilor imobile culturale.

Structura lucrării. Prezenta cercetare este efectuată conform scopului și obiectivelor prestabilite, fiind alcătuită din adnotare în 2 limbi, lista abrevierilor, introducere, 4 capitole care conțin 13 subcapitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

Capitolul I. *Analiza științifică privind autoritățile, instituțiile și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit.* În acest capitol s-a conturat opiniile diverșilor doctrinari privind rolul autorităților competente în protecția patrimoniului cultural construit, precum și analiza normelor legislației naționale și internaționale.

Capitolul II. *Noțiunea, caracteristica și clasificarea autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit în Republica Moldova.* În acest compartiment, autorul evidențiază toate tipologiile autorităților de specialitate, precum și descrierea atribuțiilor acestora.

Capitolul III. *Noțiunea, caracteristica și clasificarea autorităților, instituțiilor și organismelor cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit în alte state străine.* În acest capitol la fel sunt vizate autoritățile de specialitate ce posedă atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit, din alte state străine, precum – Uniunea Europeană, România și Federația Rusă.

Capitolul IV. *Aspecte practice privind autoritățile, instituțiile și organismele cu atribuții în protejarea patrimoniului cultural construit.* Acest compartiment include speța privind ocrotirea patrimoniului cultural construit și toate actele judecătorești întocmite în baza speței.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Bazele teoretico-științifice ale prezentei cercetări sunt în strânsă concordanță cu scopul și obiectivele propuse, de aceea venim cu următoarele concluzii asupra subiectului abordat:

1. Autoritățile statului competente în valorificarea patrimoniului cultural construit, de-a lungul anilor au elaborat legi și acte normative care au drept scop de a defini acest concept, dar mai cu seamă pentru a stabili principiile și reglementări riguroase cu privire la cunoașterea, protejarea și valorificarea patrimoniului cultural construit.
2. Deși domeniul patrimoniului cultural construit presupune a fi un subiect suficient de vast, însă abordarea doctrinară a acestuia și prezența lui în actele normative este foarte seacă. Constatăm existența unui număr limitat de acte normative naționale în domeniul protecției patrimoniului cultural construit, chiar dacă acesta merită a fi tratat cu o deosebită prudență de către autoritățile de specialitate. Obligativitatea autorităților competente în ocrotirea patrimoniului cultural construit, constă în producerea unui mediu de viață avantajos și dinamic, ce reprezintă el însuși o condiție a dezvoltării sociale.
3. Republica Moldova, în edificarea politicilor de salvagardare și valorificare a patrimoniului cultural construit, a cunoscut o dinamică ce a fost străpunsă de numeroase impedimente. Anume, acest fapt, a favorizat crearea mai multor autorități, instituții și organisme de stat cu atribuții specifice în domeniul protejării patrimoniului cultural construit.
4. Ținem să menționăm, că autoritățile, instituțiile și organismele de specialitate ale statului au cele mai importante atribuții în domeniul protejării patrimoniului cultural construit. Importanța ocrotirii acestei direcții de către autoritățile administrative, subsiduă din faptul că indiferent de influența acestuia în raport cu alte state, el nu poate co-exista fără adevăratele valori ale trecutului care accentuează identitatea națională. De aceea, dezvoltarea și evoluarea contribuțiilor din parte autorităților administrative derivă direct din necesitatea mediului social.
5. Analizând practica statelor străine în abordarea atribuțiilor autorităților, instituțiilor și organismele de specialitate în domeniul protecției patrimoniului cultural construit, deducem corectitudinea, străduința și dorința necondiționată a acestora în salvarea bunurilor imobile culturale ale întregii omeniri.
6. Uniunea Europeană este principalul actor în stimularea statelor membre spre ocrotirea patrimoniului cultural construit. Fiecare organ al UE, elaborează și aprobă avize, recomandări sau chiar și acte internaționale prin care sunt puse în valoare bunurile imobile culturale de importanță mondială. Așadar, acest spectru vizează abordarea eterogenă de apărare, conservare, valorificare și salvagardare a patrimoniului cultural construit de către organele UE, investite cu atribuții speciale în domeniul dat.

7. Ca aspect comparativ, între Republica Moldova și România, state omogene ce posedă practic aceleași organe însă cu mici divergențe, statul Român, prevede un spectru mai larg de funcții în domeniu, de aceea perceperea procesului de modernizare conștiincioasă și sistematică a problemelor de facto existente în societate este un atu pentru ei. Federația Rusă, posedă un număr limitat de organe competente, însă investite cu funcții bine stabilite și sancțiuni drastice pentru cei ce derogă de la prevederile legale.

În urma, analizei efectuate, considerăm necesar de a veni cu careva propuneri spre o evoluare mai bună a situației actuale din Republica Moldova:

1. *Unificarea întregii legislații privind patrimoniul cultural construit într-un singur Cod – Codul Patrimoniului Cultural.* Adoptarea unui astfel de act normativ, va fi un progres în construirea unui sistem unitar al legislației specifice. Acest instrument, va facilita valorificarea întregului patrimoniu cultural, care va fi expus la dispoziția publicului larg. Originea acestei intenții, survine din Codurile Patrimoniului Cultural deja existente în Franța și Italia. Dacă, pentru statele respective procesul de codificare a durat cam mult, de la 7 la 13 ani, considerăm că pentru Republica Moldova, poate fi unul mai rapid, și adoptat chiar din prima lectură. În România, la fel sunt tentative de codificare a legislației respective, care perfect poate servi exemplu pentru un eventual Cod în RM.
2. Ca alternativă, constatăm necesară *elaborarea și adoptarea Legii cu privire la ocrotirea patrimoniului cultural construit*, în care expres să fie prevăzute autoritățile competente și atribuțiile speciale în domeniul dat, precum și toate obiectele de cultură care cad sub incidența prezentei legi și răspunderea pentru încălcarea normelor legale.
3. *Elaborarea și aprobarea de către Ministerul Culturii al RM, a unor programe de stat* prin care să dispun suplinirea în funcții, în cadrul instituțiilor inferioare, a specialiștilor calificați în domeniul protejării patrimoniului cultural construit. Considerăm necesară stabilirea în funcție a tinerilor generații, tinerilor specialiști, absolvenți în domeniu care vin cu idei inovatoare și spirit de protecție a tezaurului cultural.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative internaționale și naționale

1. Declarația Universală nr.12 a Drepturilor Omului din 10.12.1948, Publicat: 30-12-1998 în *Tratate Internationale* Nr. 1.
2. Declarația de la Amsterdam, 1975.
3. Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, semnat la Granada, 1985, ratificată prin Legea nr.533 din din 11.10.2001. Publicată în *Monitorul Oficial al RM* nr.136 din 15.11.2001.
4. Carta Comisiilor Naționale pentru UNESCO, adoptată la Paris, 1978.
5. Carta Europeană a patrimoniului arhitectural adoptată de Consiliul Europei, semnată la Amsterdam, 1975.
6. Carta ICOMOS privind principiile pentru analiza, conservarea și restaurarea structurală a patrimoniului arhitectural, ratificată de a 14-a Adunare generală a ICOMOS, la Victoria Falls, Zimbabwe, 2003.
7. Carta ICOMOS privind protecția orașelor istorice, adoptată la Washington DC, 1987.
8. Rezoluția Parlamentului European privind abordare integrată a patrimoniului cultural European adoptată la 8 septembrie 2015.
9. Avizul Comitetului European al Regiunilor, semnat la Bruxelles, 2015.
10. Avizul Comitetului Economic și Social European privind Contribuția zonelor rurale din Europa la Anul European al Patrimoniului Cultural 2018 prin asigurarea sustenabilității și coeziunii dintre zonele urbane și cele rurale, semnat la Bruxelles, 2018.
11. Concluzia Consiliului Uniunii Europene privind necesitatea de a aduce în prim-plan patrimoniul cultural în toate politicile UE, semnată la Bruxelles, 2018.
12. Concluzia Consiliului Uniunii Europene privind riscurile în domeniul patrimoniului cultural, semnată la Bruxelles, 2020.
13. Constituția Federației Rusă adoptată la 12.12.1993, cu modificările din 04.07.2020.
14. Федеральный Закон об объектах культурного наследия (памятниках истории и культуры) народов российской федерации, последняя редакция, 25 июня 2002 года N 73-ФЗ.
15. Legea nr. 311 din 03.07.2003 privind muzeele și colecțiile publice, republicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 927 din 15 noiembrie 2006
16. *Ordinul Ministerului Culturii nr. 2173 din 2013 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 211 din 15 aprilie 2013.*
17. Ordonanța de urgență a României nr.118 din 21.12.2006 privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale.
18. Constituția nr.1 din 29.07.1994, publicat : 29-03-2016 în *Monitorul Oficial* Nr. 78, art. 96
19. Legea culturii nr. 413-XIV din 27.05.99, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 83-86/401 din 05.08.1999.
20. Legea nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci, Publicat : 18-08-2017 în *Monitorul Oficial* Nr. 301-315.
21. Legea nr. 262 din 07.12.2011 cu privire la muzee, Publicat : 12-01-2018 în *Monitorul Oficial* Nr. 7-17.
22. Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală, Publicat : 09-03-2007 în *Monitorul Oficial* Nr. 32-35.
23. Legea nr. 880 din 22.01.1992 privind Fondul Arhivistic al Republicii Moldova, Publicat : 01-02-1992 în *Monitorul Oficial* Nr. 1.
24. Legea nr. 939 din 20.04.2000 cu privire la activitatea editorială, Publicat : 22-06-2000 în *Monitorul Oficial* Nr. 70-72.
25. Legea nr.192 din 30.09.2011 privind monumentele de for public, Publicat: 18-11-2011 în *Monitorul Oficial* Nr. 197-202.

26. Legea nr.58 din 29.03.2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, Publicat : 20-04-2012 în Monitorul Oficial Nr. 76-80.
27. Legea nr.98 din 04.05.2012 privind administrația publică centrală de specialitate, Publicat : 03-08-2012 în Monitorul Oficial Nr. 160-164.
28. Legea privind ocrotirea monumentelor, nr. 1530-XII din 22.06.1993, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 15-17/23 din 02.02.2010.
29. Legea privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, nr. 58 din 29.03.2012, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 76-80/255 din 20.04.2012.
30. Hotărâre de Guvern nr. 604 din 12.08.2020 privind punerea în aplicare a Legii muzeelor nr.262/2017, Publicat : 11-09-2020 în Monitorul Oficial Nr. 229-233.
31. Hotărâre de Guvern nr. 230 din 12.04.2012 privind crearea Agenției Naționale Arheologice, Publicat : 20-04-2012 în Monitorul Oficial Nr. 76-80.
32. Hotărâre de Guvern nr. 73 din 31.01.2014, privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național al Monumentelor Istorice, Publicat : 07-02-2014 în Monitorul Oficial Nr. 27-34.
33. Hotărâre de Guvern nr. 852 din 27.12.1995, Cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Biblioteconomic Național și a Statutului Bibliotecii Naționale, Publicat : 21-03-1996 în Monitorul Oficial Nr. 17 art. 127.
34. Hotărâre nr.1312 din 28.12.2000 privind estimarea, omologarea și achiziționarea operelor literar-dramatice, muzicale și a operelor de artă plastică pentru completarea colecțiilor de stat, Publicat : 11-01-2001 în Monitorul Oficial Nr. 1-4.
35. Ordin nr. 232 din 02.08.2010 privind aprobarea Regulamentului Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, Publicat : 03-09-2010 în Monitorul Oficial Nr. 155-158.

Monografii:

36. ALBU E. *Administrația ministerială*. București: All Beck, 2004.
37. ALEXANDRU I., CĂRĂUȘAN M. *Drept administrativ*. București, Ed. Lumina Lex, 2005.
38. BORȘ V. *Salvgardarea și valorificarea conținutului de patrimoniu cultural scris din Republica Moldova*. În materialele conferinței: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine. Chișinău, 2019, 18-19 p.
39. CAVRUC V., POSTICĂ GH. *Salvgardarea patrimoniului cultural național al Republicii Moldova*. In: Akademos, nr.2(17), 2010, 38-43 p.
40. CHAUVIN FRANCIS. *Administration de l'Etat*. Paris, Ed. Dalloz, 1990.
41. COMENDANT V. *Competențele autorităților privind protejarea patrimoniului cultural național*. În Conferința: Teoria și practica administrării publice. Chișinău, 2016, 101-105 p.
42. COSOVAN V. *Conceptul de patrimoniu cultural și diversele sale accepțiuni*. În Conferința: Teoria și practica administrării publice. Chișinău, 2018, 738-741 p.
43. Council of Europe/ ERICarts, „Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 11th edition”, 2010.
44. DARVILL T. *Oxford concise dictionary of archaeology*. Oxford: Oxford University Press, 2009, 560 p.
45. IACOB C. *Protecția juridical a patrimoniului cultural*. În: Cucuteni - 5000 Redivivus: Științe exacte și mai puțin exacte, ed. a 6-a, Bacău, 2011, 220-235 p.
46. MÎRZA S. *Muzeele din Republica Moldova - oglinda culturii poporului nostru*. În materialele Conferinței tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor, Chișinău 2020, 42-45 p.
47. MUSTEAȚĂ S. *Patrimoniul cultural al Republicii Moldova – probleme de legislație și management, Patrimoniul cultural al Republicii Moldova: de la realitate la necesitate*. Chișinău, Ed. „Continental Grup SRL”, 2011, 130 p.

48. MUSTEAȚĂ S. *Protecția juridică a patrimoniului arheologic: Culegere de acte normative și convenții internaționale*. Chișinău, 2010, 380 p.
49. OPRIȘ I. *Transmuzeographia*. București: Oscar Print, 2000, 613 p.
50. PÂRVAN V. *Cetatea Tropaeum. Considerații istorice*. București: Ed. „Gutenberg” J. Göbl SSori, 1912. 158 p.
51. PLOȘNIȚĂ E. *Patrimoniu și patrimonologie în sistemul educațional al Republicii Moldova: actualitate și necesitate*. In: Noi tendințe în protecția și promovarea patrimoniului cultural național și european, Materialele Conferinței științifice, 27-28 septembrie 2013, Chișinău: Pontos, 2013.
52. POP R. *Accesul publicului larg la patrimonial cultural muzeal*. Baia – Mare: Ceconii, 2016.
53. TIMOFTI T.; SÎMBOTEANU A. *Locul și rolul administrației publice centrale de specialitate în sistemul administrației publice*. În materialele confeinței internaționale științifico-practice: Teoria și practica administrării publice. Chișinău, 2011, 59-61 p.
54. UNGUREANU GH. *Din trecutul județului Neamț*. In: Anuarul Liceului P. Rareș, Piatra Neamț 1935-1936, Lumina - Piatra N., 1937. p.137-140.
55. URȘU V.; CHIRIAC N.; BOSTAN I. *Analiza reglementărilor internaționale privind patrimoniul cu valoare istorică*. În: Journal of Social Sciences Vol. III, no. 4, Chișinău, 2020 123 – 152 p.
56. БОБОЕДОВА Н.Д. *Государственный контроль в области охраны и использования памятников истории и культуры*. Москва, 1986, 108 с.
57. БОГОМЯКОВ И. *Правовой режим земельных участков в границах зон охраны объектов культурного наследия*. Москва, 2012.
58. КОНДРАШЕВ Л. *Археология: груз прошлого или культурный ресурс будущего?*”, Вестник Университета правительства Москвы, № 2, 2017. Научно-практический журнал. Ключевая тема Культурное Наследие Современного Города. с.7-11.
59. МАРТЫНЕНКО И.Э. *Международная и национальные правовые системы охраны историко-культурного наследия государств-участников СНГ*. Москва, 2012, 943 p.
60. МИХАЙЛОВА Н.В. *Государственно правовая охрана историко-культурного наследия России во второй половине XX-а века*. Москва, 2002, 280 с.

Surse web:

61. Camera Națională a Cărții, https://ro.wikipedia.org/wiki/Camera_Na%C8%9Bional%C4%83_a_C%C4%83r%C8%9Bii_din_Republica_Moldova, vizitat la data de 22.11.2021
62. Comisia Națională a Monumentelor Istorice, <http://www.cultura.ro/comisia-nationala-monumentelor-istorice>, vizitat la data de 24.11.2021
63. Comisia Națională Limes, <http://www.cultura.ro/comisia-nationala-limes>, vizitat la data de 24.11.2021
64. Dicționar explicative online, <https://dexonline.ro/>, vizitat la data de 18.11.2021
65. Istoricul arhivelor, <http://arhiva.gov.md/istoric/>, vizitat la data de 16.11.2021
66. Istoricul Ministerului Culturii, <https://www.mc.gov.md/ro/content/scurt-istoric>, vizitat la data de 10.11.2021
67. Principalii actori din domeniul patrimoniului cultural. Instituțiile Uniunii Europene, <https://ec.europa.eu/culture/ro/cultural-heritage/principalii-actori-din-domeniul-patrimoniului-cultural-institutiile-ue>, vizitat la data de 03.12.2021
68. Promovarea culturii europene, https://www.what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/focus/focus17_ro.pdf, vizitat la data de 02.12.2021

69. Strategia de protecție a monumentelor istorice 2018-2023, <https://www.cjalba.ro/wp-content/uploads/2018/05/97%20H%20Anexa%20STRATEGIA%20-%20monumente%20istorice%20-%202020.03.2018.pdf>, vizitat la 24.11.2021
70. Полномочия Министерство культуры Российской Федерации, <https://culture.gov.ru/about/authority/>, vizitat la data de 29.11.2021